

21.6.2007 - 27.6.2007

Beznadějně obsazeno.....

25.6.2007 Literární noviny str. 10 Literatura
RADOMIL NOVÁK

Beznadějně obsazeno

25.6.2007 Literární noviny str. 10 Literatura
RADOMIL NOVÁK Ostravská univerzita Ostrava

Dobu normalizace líčí Věra Nosková v románu *Obsazeno* na pozadí osobní situace společenského outsidera a šarvátky s ideologií bilancuje spektrem maximální loajality, prospěchářství až po tichý či vzdorný nesouhlas.

Předchozí román Věry Noskové *Bereme*, co je bychom mohli stručně charakterizovat jako příběh dětství a dospívání, na jehož pozadí sledujeme společenské ovzduší padesátých a šedesátých let minulého století, ale též jako drama, v němž se střetává intimita zsvěcování s mnohdy drsnou realitou doby. Ta nepřeje málo přízřusobivým a svobodně myslícím jedincům.

Čtenáři, již očekávali chystané pokračování zmiňovaného příběhu, se dočkali letošního jara. Román *Obsazeno* byl nejdříve jeho součástí, ve druhém upraveném vydání však představoval část, o níž byl původní text zkrácen. Samotný příběh začíná tam, kde končí předchozí román – odjezdem hlavní hrdinky ze Slovenska, kde pátrá po svém genetickém otci. Až pohádkovým nalezením předtím nikdy nepoznaných příbuzných a otcova hrobu končí jedna etapa jejího života, etapa dětství, dospívání a hledání vlastních kořenů. Jeden “hýčkaný dětský sen” skončil, byl završen, naplněn a cesta k dalšímu se otevírá. Tentokrát je cílem vytoužená Praha představující v mysli hlavní hrdinky nekonečné možnosti, ale také hledání “úkrytu”, přátelsky spřízněných duší, lásky, domova: “Pražský příběh, který zrál ve vajíčku budoucnosti, zahříváném při snění pod peřinou, byl počat na slovenském nádraží s truhlíky muškátů v barvě plamene.” Spolu s hrdinkou vstupujeme do pokračování jejího životního příběhu, a to in medias res do normalizačních poměrů: “Normalizace, jak strana a vláda tu svou etapu vývoje nejapně nazvala, má tři úhlavní nepřátelé. Zdravý rozum, elementární hrdost a potřebu svobody. Všechny tyto atributy normálnosti jsou teď zraněné a normalizátoři se svými nohsledy jdou po jejich krvavé stopě.” V jednom krátkém odstavci či glose se autorce daří charakterizovat celou paradoxnost doby. Umí ji následně v drobných dějích propojit se situací i vnitřním světem hlavní postavy. Pavla představuje typ ženského outsidera, není schopná života v nesvobodě. Intelaktem, způsobem chování a myšlením nezapadá ani do kontextu doby, ani k lidem, se kterými se setkává na své nekonečné pouti různými prostředními, podnájmami, zaměstnáními. Její hrdost a nepřizpůsobivost považovaná okolím mnohdy za hloupost jí nedává možnost se z této role vymanit. Pavlino nejbližší okolí často nadřazuje loajalitu k systému a výhody z ní plynoucí nad vlastní názor a slušnost. Hrdinka ho pozoruje, žije v něm, ale vnitřně ho nepřijímá, nerozumí mu, není schopna s ním splynout. Je “chronicky frustrována” touhou po “normálním” a přirozeném životě a vztazích. Všude je však shodně s titulem díla “obsazeno” – jak v milostném životě, tak v zaměstnání či v možnostech najít slušné bydlení. Titul v sobě nese i další přenesený význam. Poté, co hrdinka zjistí, že na ni spolubydlící přenesly filcky, říká: “V hlavě mi hučelo: obsazena! Napadena a okupována upířským hmyzem! Jako všechno v týhle pitomý zemi.”

Nešikovní hloupě hrdí

Odysea neustálého hledání zaměstnání, práce, lásky, porozumění se podobá kolotoči bojů a neúspěchů, zápasu vůle a odhodlání s vysilujícím odmítáním a nouzí. Úzkostné sny, v nichž prožívaná realita nabývá děsivých podob, neukonejší ani návrat domů či vzpomínky na dětství. Život v jiném prostředí a časový odstup jí sice umožňuje větší nadhled nad vlastní minulostí, hodnotí lidi a věci kolem sebe trochu jinak než ve zjištěném dětství, přesto jí však rodné Strakonice nenabízejí onen bezpečný úkryt, po němž touží. Matka (v minulé knize Černá růže, nyní Zploditelka) je stále častěji zdrojem nočních můr než představou laskavého přijetí. Návraty a připomínky dětství Pavlu nutí přehodnocovat současnost i minulost. Perspektivní budoucnost je jí však opět

odepřena. Jen víceméně náhodně, na vypůjčené válendě, v cizím pokoji, když se stará o cizí dítě, umí “špehýrkou” nahlédnout do budoucnosti a tuto malou trhlinu v čase, klidnou a šťastnou chvíli, v sobě nese jako příslib nové cesty.

Nic a nikdo však Pavle nemůže vzít její vnitřní svět, touhu snít. Pavla touží nejen po domově, ale především po lásce. Veškeré pokusy však končí zklamáním. Útěchou jsou jí knížky, filmy, obrazy a hudba. Jediným věrným průvodcem jí zůstává “vnitřní skřet” (v minulé knize “skřitek glosátor”), skeptický a racionální prvek Pavlina ega. Na rozdíl od minulé knihy však tady vystupuje pomálu a více méně náhodně. Snad proto, že dřívější naivita a ideály, které skřitek nemilosrdně ironizoval, ustoupily skeptičtějšímu myšlení hrdinky.

Při hledání pronájmů a zaměstnání se Pavle staví do cesty rázovité figurky poznamenané životem i režimem, v němž žijí. Na nich autorka analyzuje různé strategie pragmatického chování, odhaluje to, co doba nabízí a čím se za loajalitu, angažovanost a přizpůsobivost platí. Z promluv vedlejších postav se dá vytušit mentalita celé společnosti. Jedna z postav, která hrdince poskytne přístřeší, si nechá udělat dítě západním Němcem, nemiluje ho, ale bez skrupulí ho využívá. Svět rozděluje na “šikovné”, to je prospěchářské, vypočítavé, pružně přizpůsobivé a “nešikovné”, hloupě hrdé a nepraktické. Snobství, namyšlená hloupost a arogance kontrastují s logikou a přirozeností. Takové střety zažívá hlavní hrdinka velmi často, vždy si z nich odnáší pocit studu, otrávenosti a “amorfního” nebezpečí, o to děsivějšího, že nemá jasné kontury.

Čtenáře obeznámené s předchozím románem nepřekvapí autorčin sarkastický, jízlivý tón a na druhé straně sklon k básnění. V textu najdeme hojně, až impresně laděné popisy krajiny, míst, kde se hrdinka právě nachází, které působí kontrastně a také osvobodivě oproti iritující skutečnosti. Kromě veršovaných pasáží stylizovaných do postoje vzdoru a outsiderství najdeme v textu další četné lyrické prostředky, přičemž lyrické pasáže kontrastují s klišé politických frází a hesel. Ta jsou v textu umístěna trochu násilně, avšak s dobrým záměrem ilustrovat dobu. Chronologické, autobiograficky laděné vyprávění v subjektivním personálním podání je narušováno retrospekci v podobě vzpomínek a zpětného zamyšlení. Úvahy jsou rozvíjeny od konkrétního impulsu, situace až k obecnějším tématům (například od noclehu u přítele Toníčka se Pavla dostává až k obecným úvahám o křesťanství), někdy jsou situace dopředu anticipovány. Ve srovnání s předchozí knihou je však v novém románu možná ke škodě méně intimního a více společenského.

Příběh románu se definitivně neuzavírá, končí symbolicky odjezdem na jih, možná s úmyslem a touhou najít konečně domov a lásku. Čas strávený v Praze, čas zmarňených nadějí, bolestných poznání, frustrací i nových odhodlání a bojů není pro Pavlu časem ztraceným. Pavla pozoruje život, jeho mechanismy, lidi, jejich myšlení a chování, uvažuje, přehodnocuje, srovnává a kritizuje. Stojí tak v ostře osvětleném kontrastu k stagnující době, zmanipulovanému myšlení a relativizaci hodnot. Trpěná pozice outsidera, neschopného přizpůsobit se pravidlům doby, nevyznívá tedy jen negativně, není pouze synonymem pustoty a prázdna, které plynou z nemožnosti uskutečňovat svůj život podle vlastních představ. Naopak, nutnost bojovat o přežití vnitřní svět hrdinky obohacuje, byť mnohdy za cenu osamělosti a splínu. Bolestnými, ale statečně a s hrdostí nesenými prohrami dozrává Pavla v silnou osobnost. Svět ovládaný jedinou ideologií bude chtít takové jedince vždy odsouvat na okraj, bude je chtít vyřadit z běžného života, umlčovat je. Vnitřní svobodu a touhu po naplnění vlastního života jim však nikdy vzít nemůže.

Věra Nosková: Obsazeno. MozART, Praha 2007, 222 stran.

O autorovi| RADOMIL NOVÁK, Autor působí na Katedře českého jazyka a literatury Ostravské univerzity.
